

A MONGÓLIAI NEMZETKÖZI FÖLDTANI EXPEDÍCIÓ 32. CSOPORTJA (1983-1985) TEVÉKENYSÉGÉNEK ÖSSZEFOGLALÁSA

DR: CSONGRÁDI Jenő — geológus és PEREGI Zsolt — geológus

A NFE 32. csoportja Hentej megyében a Mörön folyó alsó folyása mentén 831,5 km² területen végzett 1:50 000 méretarányú földtani térképezési és nyersanyag kutatási munkát. Emellett a csoport geofizikusai jelentős mennyiségben végeztek elektromos, mágneses és karotázs méréseket az NFE más nemzetiségű csoportjainak munkaterületein is.

A csoport tagjai voltak: dr. Csongrádi Jenő csoportvezető, Peregi Zsolt geológus főmérnök, Zalai Péter és Dienes Endre geofizikus főmérnökök, Gálosfal Mihály, Papp Péter, D. Zsargalszajhan geológusok, Kovácsvölgyi Sándor, Herczeg György, Milánkovich András és Baldorzs geofizikusok, Sajtos Gábor és Marton Róbert topográfusok, Lukácsovics Géza, Vad Ferenc és Altanceceg geológus technikusok, Áldott Ferenc, Duschek Vilmos, Enkhtajvan, Hurik István, Pápai Géza, Pertl Viktor, Schlenker Gábor, Szücs Imre geofizikus technikusok, Hulicza Ernő gépkocsi szerelő, Kovács József tolmács-adminisztrátor, Szücs Antal szakács. Az 1983-ban balesetet szenvedett Papp Péter feladatait dr. Zelenka Tibor, majd Partényi Zoltán vette át. A mongol gazdasági vezető Gantumur volt. Hivatatosan nem volt ugyan az expedíció tagja dr. Juhász László a magyar kolónia orvosa, aki azonban sokat segített csoportunknak és Papp Péter valószínűleg az életét köszönheti neki.

A csoport földtani eredményeiről több publikáció jelent meg, ezért itt csak az eredmények rövid összefoglalására kerül sor.

A Mörön alsó folyása a mongol-szibériai gyűrt övezet közép-mongol egységének Kerulen menti és möröni szerkezeti öveiben helyezkedik el, melyeket az ulan-unduri haránt törés választ el egymástól.

A munkaterületen ismert legidősebb képződmények alsó-proterozoós korú kontinentális kéreg maradványok. Mörön falutól 15 km-re DNy-ra két (granitogneisz-gneisz-amfibolit-csilámpala összetételű) gneisz kupolát mutattunk ki (Peregi et al. 1989).

A felső-proterozoós-alsó-paleozoós komplex nagy vastagságú (3000 m) kontinens peremi flissel képviselt. Térben annak északi előterében a zöldpala fáciesű regionális metamorfózist szenvedett bazalt-andezit összlet kovapala, kvarcit és márvány betelepülésekkel az óceáni aljzat ofiolitos sorozatának maradványaként értelmezhető, majd még északabbra szigetív eredetű savanyú-intermedier vulkanitok ismertek a felszínen. A kaledóniai mozgásokhoz kapcsolódik a keruleni komplex nagyméretű granitoid intrúzióinak benyomulása.

A középső-paleozoós szerkezeti komplexum flis jellegű üledékei (arkózás homokkő, aleurit, fillit) mintegy 500 m vastagságot érnek el és a térképezési terület északi részén fordulnak elő. Az üledékekben gyakoriak a konkordáns gabbró és gabbródiorit testek, a sorozat kvarc-szericit fáciesű regionális metamorfózist szenvedett.

A hercini mozgásokhoz kapcsolódóan a középső-felső karbonban két, egyenként 50 km² felszíni kiter-

jedésű granodiorit intrúzió nyomult az idősebb beforduló kőzetekbe. A munkaterületen viszonylag csekély elterjedésben fordulnak elő a felső-perm-alsó-triász savanyú vulkanitok, amelyek itt max. 600 m vastagságban éles szerkezeti diszkordanciával települtek a kambriumi képződményekre.

Az alsó-mezozoós szerkezeti-formációs komplexumra az alpi mozgások kezdeti szakaszához kapcsolódó intermedier vulkanizmus és kisméretű gránit intrúziók benyomulása jellemző. Utóbbiak tipikusan ritkafém-ércesedések anyaközei. A felső-mezozoikumban úgy a munkaterület DK-i, mint ÉNy-i szegélyén árkos süllyedések mentén kialakult hegyközi medencékben több száz m vastag bazalt takarók ömlöttek a felszínre, majd fedőjükben szárazföldi durva törmelékes összlet (max. 300 m vastagságban) képződött.

A nyersanyag kutatási munka eredményességét mutatja, hogy a már korábban ismert Cagan-obo-i wolframit-molibdenit, Ulan-undur-i arany, Ohas-i réz és Tuntger-huh-i nikkel előfordulások mellett a szisztematikusan talaj geokémiai és terepi radiometriai felvételezés során további három nyersanyag előfordulást sikerült felfedezni.

Ezek közül a Mogoj-csulut alsó-paleozoós alkáli gránit kvarc-földpát-turmalin-fluoritosszetételű pegmatitjaihoz kapcsolódó ritkaföldfém előfordulás, amelynek kutatását az NFE 4. csoportja folytatta.

A Har-csulut scheelit-molibdenit előfordulása felső-proterozoós-alsó-kambriumi andaluzitos palákban greizenes salbanddal kísért kvarc telérekben jött létre és genetikailag a júra gránitokhoz kapcsolódik. Az alacsony wolfram és molibdén tartalom miatt további kutatását nem javasoltuk.

Az Ulan-undur keleti részén talált molibdenit-scheelit előfordulás szintén a júra gránitok finomszemcsés harmadik fázisához kapcsolódik. A molibdenit az endokontaktus, míg a scheelit inkább az exokontaktus greizenes kvarc ereihez kapcsolódik. Az alacsony fém-tartalom miatt további kutatását nem javasoltuk.

Felhasznált Irodalom

- Bjamba Zs., Zsargalszajhan D. 1988: Kisztoriiiravzitija ri-fejszko-rannekembrijszko Prikerulenszko progiba (Vosztocsnaja Mongolija). Dokladi Bolgarszkoj Akademii Nauk, Tome 41, No. 6, pp. 55-58.
- Csongrádi J. 1988: Stockwork-type tungsten-molybdenum deposits in eastern Mongolia. Proc. of the 7th Quadrennial IAGOD symposium pp. 409-416.
- Csongrádi J., Papp P. 1988: Új adatok a Cagan Obo ritkafémércesedéséről (Kelet-Mongólia, Hentej ajmak). Földt. Közl. vol. 118, pp. 363-369.
- Peregi Zs., Bjamba Zs., Gálosfal M. 1988: Granitogneiszovú kupola v Vosztocsnaj Mongolii. Geotektonika, pp. 120-122. Moskva
- Peregi Zs. et al. 1989: A magyar-mongol expedíciós csoport földtani és nyersanyag kutatásti munkája 1983-85 között Mongóliában. MÁFI Évi jelentése az 1987 évről pp. 461-476.